Ministar financija gospodin Slavko Linić odlučio je uvesti reda glede uplate poreza i doprinosa prilikom isplate plaća zaposlenima. Iako je normalno da se uz plaće plate porezi i doprinosi koji zajedno sa neto plaćom čine bruto osobne dohotke to u Hrvatskoj već godinama nije slučaj. Tako su obveze poslodavaca narasle na više desetaka milijardi kuna. Ogroman novac. Ministar financija je odlučio tu priču završiti. Koji je odgovor poslodavaca?

Svojevremeno sam na ovim stranicama, i nekim radovima, napisao kako je nelikvidnost protupravna emisija novca. Tome sam dodao da je to prtljaga iz bivšeg tzv. samoupravnog sustava. I dok u bivšem sustavu to nije imalo učinka na globalnoj razini (preraspodjela dohotka događala se između pojedinih tvrtki; organizacija udruženog rada), u uvjetima privatnog vlasništva nelikvidnost vrši značajne preraspodjele bogatstva i dohotka. Nelikvidnost je u svojoj osnovi dio realne inflacije. Činjenica da je iznos nenaplaćenih potraživanja tek nešto manji od veličine novčane mase nije samo kvantitativni podatak.

Međutim, emisija novca tu ne prestaje. U zadnje vrijeme sve se veći broj poduzetnika odlučuje da dio plaće isplaćuje u „bonovima“ koje djelatnici mogu zamjeniti za robu, po svome izboru, u točno određenoj trgovini. Tako „bon“ izdat od poslodavca upućuje djelatnika na točno određenu trgovinu čime se onemogućuje djelatnik da svoj dohodak troši na mjestima pprema svom izboru. Tako „bon“ postaje ček kojeg izdaje poslodavac. Istovremeno poslodavac s odnosnom trgovinom sklapa ugovor kojim regulira odnose s trgovcem na koga su naslovljeni bonovi. Izdavanje „bonova“ znači isključenje tržišta kao mjesta ravnopravnog sučeljavanja ponude i potreažnje, prodavatelja i kupca. Drugim riječima, djelatnik može birati „bon“ ili se suočiti sa mogućom neisplatom plaće.

Problem se pojavljuje na globalnoj razini kada količina emitiranih „bonova“ prestane biti marginalna i kada, stvorena potražnja temeljem „bonova“, pokrene inflacijsku spiralu. Izneseno valja interpretirati sukladno pitalici: da li sam čelav ako mi netko isčupa jednu dlaku? Nisam, ako ičupa samo jednu, u protivnom jesam.

Stoga, bilo bi dobro da centralna banka razmotri razloge i količinu emisije „bonova“ koje valja identificirati kao realni dio inflacije, s jedne strane, i, s druge strane, regulirati uvjete i načine eventualne emisije „bonova“. Treba reći da poslodavci ne emitiraju bonove jer u tome vide

moguću zaradu, što je moguće, već zato jer imaju nezadovoljavajuću likvidnost.